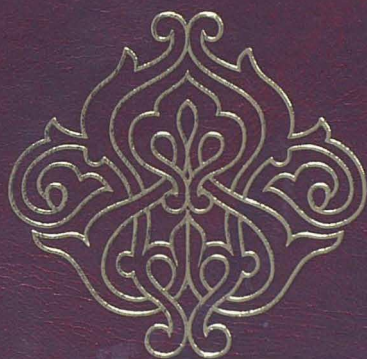

Мәриям
ХАКИМЖАНОВА

Шығармалары

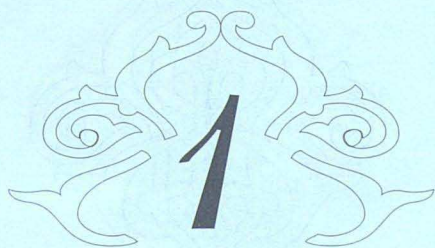

«Ана тілі»
баспасы
ЖШС
2006

Мәриям
ХАКИМЖАНОВА

Шығармалары

«Ана тілі»
баспасы
2006

ББК 84 Қаз 7
Х—16

*Қазақстан Республикасы Мәдениет және
ақпарат министрлігі
Ақпарат және мұрағат комитетінің бағдарламасы
бойынша шығарылды*

Құрастырып, алғы сөзін жазған
Мағира Қожахметова

Х—16 **Хакімжанова Мәриям. “Шығармалары” (I-том)**
Алматы: “Ана тілі” баспасы, 2006 — 328 бет.

ISBN 9965-670-46-3-(Т.1)

Қазақстанның халық жазушысы Мәриям Хакімжанова (1906-1995) ХХ ғасырдағы әдебиет пен мәдениетіміздің белгілі қайраткері. Өмірден жастай өткен талантты Шолпан Иманбаевадан кейін отыз жыл бойы поэзияда қыздардың жалғыз өкілі боп, соңғы отыз жылда талай ақын қыздарды тәрбиелеп шығарды.

Б. Майлин, С. Сейфуллин, І. Жансүгіров және басқа да алыптардың шапағатына бөлене жүріп, өлең әлеміндегі өз жолын айқындады. Тұтастай бір ғасырдың қуанышын да, қайғысын да басынан өткізіп, өз заманының мүддесін, мұң-мұқтажын жырлады. Халық ауыз әдебиеті мен Ұлы Отан соғысына аттанған жауынгер ақындардың мұрасын сақтауға өлшеусіз үлес қосты. Тұңғыш рет топтастырылып жарық көргелі отырған үш томдық шығармалар жинағының бірінші кітабына ақынның отызыншы жылдардан бастап жазған өлеңдері берілді. Бұрын еш жерде жарияланбаған дүниелері де тұңғыш рет ұсынылып отыр.

X $\frac{4702250200}{415(05)-06}$ 06

ISBN 9965-670-46-3-(Т.1)

ББК 84 Қаз 7

© Хакімжанова М., 2006
© “Ана тілі” баспасы ЖШС, 2006

“МЕН — ҚАЗАҚ ҚИЗИ АСҚАҚ ҮНДІ”

Қарама-қайшылыққа, түрлі қақтығысқа толы ХХ ғасырдың қазақ ақын, жазушыларына қойған талап-тілегі аса күрделі еді. Бұл кезеңде тірлік кешкен өнер иелерінің алдында тұрған міндеттің небір қитұрқы астарын түсіну өте қиын болатын. Қиюы қаша бастаған қоғамның құлақ кесті құлдарына айналуға мәжбүр талантты жандардың тағдыры да сан алуан ағымда қалыптасты. Көрнекті ақын Мәриям Хакімжанованың шығармашылық жолы да өзі өмір сүрген уақыттың сыр-сипатымен тікелей өзектес. 1906 жылдың қараша айында Қостанай облысында туған қыз төрт ұлдың ортасында ерке өскенімен тіршіліктің тауқыметін тым жастайынан татты. Атақты Балғожа бидің шөпшегі, Ыбырай Алтынсаринге немере туыс боп келетін Мәриям кішкентай кезінен елгезек, зеректігімен көзге түсіп, сауатын ерте ашты. Соның арқасында елге сыйлы болды, ауылдың игі жақсылары оны хисса, жыр оқытуға кезектесіп шақыратын. Қатарластарының оғаш қылық, мінезіне дереу өлең шығара қоятын. Бұған өзі де пәлендей мән бермейтін. Алайда халық ауыз әдебиетінің, эпостық жыр, ертегілердің болашақ ақын көзқарасының қалыптасуына ықпал еткені анық.

Саналы ғұмырында бар деп тасымаған, жоқ деп жасымаған ақын нендей қиындық кешсе де тәубесінен жаңылған емес. *“Бақыт деген бар ма екен жер бетінде, жаратты екен жекелеп оны кімге” деп сауал қойғанымен, “бақыт-байлық мен үшін осы өлеңім, өмір-жасың ұзақ боп, артымда қал! Керегі жоқ бақыттың өзіме дәл, маған деген бақ болса бөліп-ақ ал”* деп, өлеңнен өзгеге пәлендей мән бермейтінін байкатады. Мұның астарында терең сыр жасырынған, өлең Мәриям үшін бәрі: тірегі, саясы, панасы. Десек те алды-артынан ұдайы тықсырып отырған кедергілер ішкі бұлқынысын тежеп, қанатын кең жаюға тиісті мүмкіндігін тұншықтыра бергені және рас. Өнбойынан төгілер сабыр, төзім өлеңіне де тән. Ақынмын, асқақтың деп ешқашан атақ қумады. көзі тірісінде екінің бірі шығарып жатқан көп томдық жинағын да бастыра алмады. Сексенге жақындағанда жазған мына бір лебізіне ден қояйықшы: *“Менің өмірбаяным өздеріңізге белгілі*

ғой. Кетіктің бәрін де қолдан жасап жетілдіріп отырған жанмын.

Жас өмірім бақытсыздықпен өтті. 21 жасымда өлідей жесір қалдым. 31 жасымда (1937) тірідей жесір қалдым. Жолдасымның екі баласын, 11 жасар інісін, ағамның бұрынғы әйелінен қалған екі баласын, майданнан жараланып келіп, қолымда қайтқан қайынімімнің екі баласын (ұзын саны 7 баланы) бағып-қағып өсірдім. 5-не жоғары білім бердім, 2-не орта білім бердім. Қазірде бәрі ақар-шақар семья құрып, қол қанатым болып отыр.

Мен көп жаздым деп мақтана алмаймын. Небәрі үш томдық еңбегім бар. Өлеңдерім, поэмаларым, естеліктерім, мақалаларым және очерктерім. Көзімнің тірісінде осылар бір жерге жиналып қалсын деген ойым бар...”

89-ға келіп қайтыс болған Қазақстанның халық жазушысы бәрібір жазып-сызғанын көзі тірісінде топтастырып үлгермеді. Есін білгеннен ел-жұртқа көмектесіп, кеңестік жүйенің қуғын-сүргініне ұшырағанымен, бәрін-бәрін қайыспай көтерген ақын апамыздың соңғы өтініші енді ғана жүзеге асқалы тұр.

Өз замандастарындай Мәриям Хакімжанова да коммунистік партияны, октябрьді, Ленинді жырлады. Бұл тақырыпты оның шығармашылығынан алып тастау он-бойдағы қан тамырларын шорт кесумен тең түсер еді. Сондықтан ақынның уақыт сұранысына сай соққан жүрек лүпілін бүгінгі оқырмандардың дұрыс қабылдауын өтінеміз. “Өмірімнің күніндей, жсырымды арнай беремін” деп, “Лениннің туы астынан бақыт” көрген ақынның әр жылдары “ұлы көсемге”, мавзолей, Кремль, партияға арнап жазған өлеңдерін де жинаққа енгізуге ұйғардық. Өйткені партия, коммунистік, социалистік идея сол дәуірде өмір сүрген кезкелген қайраткердің сүйікті тақырыбына айналғанын естен шығармағанымыз жөн.

Ақынның үш томдық шығармалар жинағына жарияланбаған дүниелері де енді. Жеке мұрағатынан алынған әзіл айтыс, арнау, жоқтаулары тұңғыш рет ұсынылып отыр. Өзегін өртеген өкініш, зарын ұдайы тежеуге тырысқанымен сарғайған сағыныш, қайғы-қасірет ішкі тебіренісі арқылы жүрегін аһ ұрғыза сыртқа лықсиды. Еш боямасыз ақтарылған мұндай жырлар кімкімнің де көкейіне дөп қонатыны сөзсіз. Ұлт жанашыры, белгілі қоғам қайраткері Ілияс Омаровты, көрнекті ғалым Жамал Қаңлыбаеваны, бауыры Жақияны, сондай-ақ келін, қарындас,

т.б. атынан жазылған жоқтау үлгілерін толқымай оқу мүмкін емес. *“Жалғызың үшін жан атам, таршылықтың көрдің талайын. Қара ормандай қамқорым, қалғандай қаусап маңайым”, “Деп, тілеп ем күн-түні, тілегім кетті далаға. Табылмады-ау бір шипа, кеудеңе түскен жараға, “Неге маған қатал болды бұл тағдыр, қиындықтың арқаладым қандайын, неге менен арылмайды қайғы, дерт, тағы тиді-ау қара тасқа маңдайым...”* — деген жолдары осының айғағы. Кезінде жарық көрмегенімен жүрегін жарып шыққан жұбату, көңіл айту, жоқтау жырлары ақын шығармашылығының көпшілікке белгісіз және бір қыры.

Мәриям Хакімжанованың қолтаңбасы ана, бала тақырыбына ойысқанда, алабөтен ширығып шыға келеді. *“Бөбегім.. балапаным... балдырғаным...”* деп өмірбақи жырлап өткен ақынның туған елінің ұл-қызын, немере, шөберелерін суреттеген топтамасы автордың мерейін өсіре түскендей. Ұрпақ дегенде оның құшағы да кең, көңілі де шат: — *Құлыным деп баурыма қысам сүйіп, ағылады өлең-жыр кеудем иіп. “Әжетайым” деп келіп құшақтасаң, қуанамын, тұрғандай төбем көкке тиіп.”*

Шығармалар жинағындағы арнау өлеңдер үстірт қарағанда жеңілдеу көрінуі мүмкін. Бұл алдамшы әсер ғана. Үңіліп оқи бастасаң, әрқайсысының астарында бір-бір тағдыр, қоғам мен уақыттың нақты суреті. *“Серпіліп кенет ана кетті шалқып, он саусақ жорғалайды шекте қалқып”, “Сайра-сайра, тағы да, бал тамызған таңдайың”, “Құс қонбаған жапанға, сен едің барып жан берген”, “Қазақтың қалаулысы ақын Шолпан, өмірден өлең болды алған қолқаң”, “Қазағымның тұңғыш қызы тұлымды, қиялында қыл қаламдар қалқиды”, “Айманкүл — ақын ана көзім көрген, күмбірлетіп көмейінен өлең өрген”* деген шумақтардан қазақтың небір жақсы, жайсаңы туралы мағлұмат аласың. Өзін қоршаған орта, замандастарын асқан ыждаһаттықпен шабыттана жырға қосқан. Көңіл күйдің лып етпе көріністерінен гөрі адамгершілікті, әділдікті әспеттеу басым.

Ақын өлеңдерінен өмір жолын анық айқындайсың. Тірлік кешкен жылдарының, құрбы-құрдастарының, ірілі-үсақты оқиғалардың, әмірі асқан саясаттың іздері шығармаларында сайрап жатыр. Сондықтан да бүгінгі оқырманға кейбір тіркес, терминдердің оғаштау көрінуі әбден ықтимал. Күн көсемге табыну, партияны, билікті мадақтау тәрізді жәйттер сол кезеңнің ажырамас әдетіне айналғанын тағы да еске саламыз.

Халқымыздың ірі тұлғалары туралы естелік, мақалалары — Мәриям Хакімжанованың артына қалдырған баға жетпес мұрасының бірі. Жамбыл, Мұрын жырау, Ілияс, Бейімбет, Мұқан Төлебаев, Мәншүк, Сәбит Мұқанов, Қасым Аманжолов және басқалар жөнінде жазған деректі дүниелерін қалық оқырман жылы қабылдайды деп сенеміз. Әріптес іні, сіңлілерінің кітаптарын талдап зерттеген мақала, очерктері де автордың ұзақ жылғы ізденісінің бір саласы. Қолжазбаларының арасынан солардың кейбірін ғана іріктеп алдық.

Биыл жүзге толатын Қазақстанның халық жазушысы Мәриям Хакімжанованың үш томдық шығармалар жинағын өзі жоспарлағандай етіп дайындауға тырыстық. Ақынның өлеңін — өмірі десек те болады. “Мен қазақтың қызымын асқақ үнді, өлеңдетіп қарсы алам шыққан күнді” деп жырлап өткен Мәриям анамыздың шығармалары тұтастай бір ғасырдың жинақталған шағын мазмұны. Әдебиет тарихында өз орны, өз жөні бар М. Хакімжанованы кезінде Қайнекей Жармағамбетов “ақын қыздардың таланттысы да, табандысы да болғанын” айтса, Сырбай Мәуленов “Мәриям қандай затты жырламасын өз тұрғысынан, өз ойының тебіренісінен, өз бояуының өрнегімен өзінше айтады. Мәриям поэтикасының лиризмі мөлдір, философиясы терең. Ширап, шымыр тартқан шеберлік, құнарлы тіл, шынайы сезім, алғыр ой, аналық көкірек, жомарт жүрек Мәриям поэзиясын бел-белестерден асырып, биіктете береді. Мәриям Хакімжанованың өлеңдерінде сезім мен ой қабысады. Жыр интонациясында қазақтың халық өлеңдеріне жақындап қалатын әуенділік сарыны жатады”, ал Кеңшілік Мырзабеков “Әлди-жырсыз, Ана жырсыз, Мәке — сіз” деп тебіренді. Мәриям апамызға арналған өлең, естеліктердің өзі бір том болар еді. “Тұлпардың тұяғы сен жарқылдаған, жарыста ұзай шапқан алқынбаған” деп әріптес сіңлісі Сара Мыңжасарова жырлағандай, адалдықтың ақ туын желбіретіп өткен ақын апамыз өзінің шығармаларымен, өмір — өлеңімен әрқашан туған халқының ортасында, ұрпағының жадында.

Ішінара бұрын жарияланбаған өлеңдер де кірген бұл қайта басылымды баспаға дайындап, құрастыру барысында өлшеусіз көмек көрсеткен ақынның келіні Әмина Сәбитқызына алғысымызды білдіреміз.

М. Қожахметова,
жазушы.

ТОЙДАН

Сайраған музыка,
Жайнады Қызыл Ту.
Қуанышты бәрі шат,
Жиналған қалың ну.

Қағылған суреттер,
Жазылған ұрандар.
Той бастап жастар жүр,
Бишілер бұрандар.

Отырған әйелдер,
Сән түзеп қаз-қатар.
Кемпір де қалған жоқ,
Шашының ағы бар.

— “Қатарға кіріп жүр,
Қызықты көріп жүр”, —
Дейді олар мұңдасып:
“Жастардың бағы бар!”

Сөйледі шешендер,
Қасқайып, сампылдап.
Көреген көсемдер,
Дауысы саңқылдап.

“Паранжы” жамылып,
Тұншығып қамығып.
Кешегі күн едік,
Бетті аштық жарқылдап.

Кеңестің тұсында,
Бұлбұлдай сайрадық,
Жазы мен қысында,
Еңбекпен қайнадық.

Жауменен күресіп,
Бел шешпей тіресіп,
Түнекті талқандап,
Жарықта жайнадық.

Аластап байларды,
Қаладан айдадық,
Көрікті жайларды,
Бөбектерге сайладық.

Балабақша ашылды,
Жыр-шашу шашылды.
Бал тандай балдырған,
Салуда асырды.

Тап жауын жеңеміз,
Қиындыққа көнеміз.
Өсе бер, жас өрен,
Келешекке сенеміз.

1930

ҚЫЛЖАҚТЫҒЫН ҚОЙМАҒАН

Біздің ауылдан үш шақырым жерде “Қарашілік” деп аталатын ауыл бар еді. Сол ауылда Иманбаев Сағидолла деген, бізге ағайындас ел азаматы болған. Ол кісінің Қанымжан, Жаниса деген екі қарындасы болды.

Бір күндері үлкендер Қанымжанның ұзатылған тойына кетті. Кешкі ойын кешіне жастар жиналды. Сол күнгі ойынға менің болашақ күйеуім де жолдастарымен келіп, отау үйге түскенін естідім.

Той болған ауылдың салты — ойын басталарда бір жігіт — бір қыздан араластырып отырғызады. Менің қасыма Дегенбай деген жасамыс әнші жігітті әкеп отырғызды. Ол кезде менің 14 жастағы кезім еді.

Дегенбайдың руы Жарбасты. Менің баратын елім Кішік деп аталады. Құттық, Кішік, Жарбасты үшеуі бірге туған. Сол үш атамыз үш рулы ел болып алды-алдына тарағанда, нәсіл-нәсібіміз бір-бірінен қыз алмасын, туысқандық қанымызға, аталарымызға кір келтірмесін деп анттасқан деген аңыз бар.

Дегенбай той бастап, үш ауыз өлең айтып, домбыраны маған ұсынды. Мен домбыраны ұстап отырып, үш ауыз өлеңді жанымнан шығарып былай дедім:

Қасыма келді қайнағам,
Қыз қызығына тоймаған.
Қырықпа сақал, қырымпоз,
Қылжақтығын қоймаған.

Құттық, Кішік, Жарбасты,
 Бір атаның баласы.
 Қайнағам менің алмасты,
 Ойланып өзің қарашы!!!

Інісі отыр ана үйде,
 Шақырыңдар келсінші!
 Әнші ағаның әдебін,
 Өз көзімен көрсінші!

дегенімде “Қайнағам” орнынан атып тұрып, жолда отыр-
 гандарды баса көктеп шыға жөнелді.

1930

ТӨЛБАЛА

Ат мінген белін буып, жеңін түрген,
 Белсене күшті жігер төгіп жүрген.
 Төлбала келе жатқан топты бастап,
 Қырық-елу әйелі бар соңына ерген.

Басында бәрінің де қызыл жаулық,
 Айтқаны әзіл-оспақ, қызық-сауық.
 Өлеңдетіп, әндетіп келді жетіп,
 Жатыр еді колхозшылар егін шауып.

Келді де аттарынан түсе қалды,
 Жабыла бір-бір қапты қолына алды.
 Масағын шапқан жердің қалдырмастан,
 Бір-бірлеп құстай теріп қапқа салды.

Қаптарын толтырды да төге берді,
 Төккені төбе болды, көзім көрді.
 Керенау жалқаулық жоқ, жарқын жүздер,
 Жұмыла жұмсап жатыр күш-жігерді.

Екі әйел көк арбаға жеккен өгіз,
 Терген дән түспесін деп салған киіз.
 Қырманға тасып жатыр тау-тау қылып,
 Көргендер таң қаларлық қызық жұмыс.

Оншақты әйел отыр қапты жамап,
Үш әйел сабылып жүр іздеп тамақ.
Жұмыста жүрген әйел балаларын,
Екі әйел ортасынан отыр қарап.

Төлбала бәрін бастап, төстеп жүрген,
Отты жігер иесі, еңбегі өнген.
Колхозға екі күнде жүз пұт астық,
Әйелдер құйып шықты масақ терген.

Таң қалдық мұны көріп тамашалап,
Жігерлі еңбек, қайнаған қарқын, талап.
“Төрт жылда, орындауға бесжылдықты”,
Міндетті еңбекші әйел, сертіне алад.

Қайнасын бесжылдықта қайрат, күшің!
Жұмсалсын бар жігерің еңбек үшін!
Мінеки, Төлбаладан үлгі алындар,
Санынан сапасы артық болсын ісің.

Он жасқа толғалы тұр Қазақстан,
Естіледі той дүбірі әрбір тұстан.
Еңсесі Алатаудың биіктейді,
Күн күліп қарағанда күншығыстан!

1930

ЖОЛДАН

Жол-жөнекей, —
Лек-лек керуен,
Қызыл тулы қарасам.
Оқығанда ұрандарын,
Көз сүрініп адасам.

Ат-арбаға, түйе, өгізге,
Артқан астық саны жоқ.
Айтып ауыз, көріп көз,
Жете алмадым санасам.

Сол топ керуен арасында,
Бір топ әйел көрінді.
Айтқаны өлең, салғаны өн,
Қуанышты, көңілді.

Өз алдына әйелдер,
Жеке керуен жүргізген,
Еселеніп күш-жігер,
Іскерлігін білгізген.

Сол керуенді бастап келет,
Иманбектің әйелі.
Көкте жүзеді ай дөңгелеп,
Салқын самал тау лебі.

Ән салады аңыратып,
Түнгі сағат он кезі.
Тауды, тасты маужыратып,
Тербеп келеді бір өзі.

Тамылжыған сұлу әнді,
Тұра қалып тыңдадық.
Бұлбұл үнді, сөзі мәнді,
Ән сазына бір қандық.

Біздің шашу дейді — міне:
Ұлы тойға арнаған.
Қарсы алдымда бақыт лебі,
Нұрын төгіп жайнаған.

Күң емеспіз көріксіз,
Азаматпыз ерікті.
Бостандықты, теңдікті,
Ленин өзі беріпті.

Айтып ауыз, жетпес қиял,
Он жылдағы табысқа.
Табыс, намыс сөзге сияр,
Түстік біз де жарысқа!

ОТАНЫМ

Отаным менің СССР,
Алуан ұлттан құралған.
Төрт бұрышынан дүниенің,
Леппен тартып сыр алған.
Қараңғы қалған халықты,
Ақ алмастай суарған.
Бәйтеректер гүл жарды,
Тамыры кеуіп, қуарған.
Отанымның қалалары,
Отты жүрек, нұр алған.
Отанымның далалары,
Дән мен кеннен түр алған.
Ол Отанның құрылысын,
Ол Отанның тұрмысын.
Жан аямай қорғаймыз,
Жарақтанып жау келсе.
Дауылдатып дау келсе,
Даурығушы болмаймыз.
Ақылмен тұсап торлаймыз,
Партиясын Лениннің.
Саясатын елімнің,
Бір ауыздан қолдаймыз!
Жарысайық, кел, достар,
Социализм жолында.
Бесжылдықтың міндетін,
Бір кісідей орында.
Еңбекші әйел ерінбе,
Сен жеңесің, тегінде,
Қорықпа, тайма, қорынба!

1932

МАЙҒА

Майдың күні, —
Майдан күні,
Майдан күшін сынайтын.
Майдың үні,
Майдан үні,
Майданда жау жылайтын.
Майдың ері, —
Майдан ері,
Мәңгі бойы талмайтын.

Күшіне — күш,
 Ісіне — іс,
 Екпінге — екпін қарайтын.
 Майда екпін,
 Майданда екпін,
 Екпіндеген
 С С С Р
 Екпін күшпен,
 Екпінді істен,
 Туды тулап жаңа жыр.

Ел де жаңа,
 Жер де жаңа,
 Жаңаланған еңбекші ел.
 Елді, жерді, —
 Өндірісті,
 Жаңалаған миллионер.

Майда жарыс,
 Майдан жарыс,
 Майдан тасқан көп табыс.
 Табыс тапқан,
 Тасқындатқан,
 Мың-миллион көп жарыс.

Майда — ұран,
 Майданда — ұран,
 Ұрандаған пролетар.
 Қалт-құлт еткен,
 Кейін кеткен,
 Дағдарыстан капитал.

Майдың туы, —
 Майдан туы,
 Құрыш қолда тұратын.
 Майдағы алып,
 Майданда алып,
 Социализм құратын.

ЕГІСТЕГІ ЕКПІНДІ МАРЖАН

Біздің Маржан тұяғы болат,
Тұлпар мінді ойнатып.
Белді буып шықты егіске,
Еңбек күшін қайнатып.
Күші қайнап, егісті айдап,
Маржан түсті майданға.
Майдан тулы,
Майдан шулы,
Майдан төрін жайнатып.

Біздің Маржан — біздің Маржан,
Ол еңбектің анасы.
Техникамен,
Ердің-жердің,
Көтерілді санасы.

Біздің Маржан тракторын,
Қыс бойында баптаған.
Қамын ойлап көктемнің,
Жайбарақат жатпаған.
Дейді көрген: “Міне сабаз,
Көп тілегін ақтаған...”

Біздің Маржан ерте егістің,
Ерте үйренген әдісін.
Ерте айдап,
Елге жайлап,
Бермек өнген табысын.
Біздің Маржан сары алтынды,
Шашып жатыр сыбанып.
Қара бұйра, қара балшық,
Түсіп жатыр туралып.
Темір тісті,
Ауыр күшті,
Сансыз тырма майдалап.
— “Биыл егіс, Болат тегіс”, —
Дейді Маржан қуанып.

Біздің Маржан жаңа өмірдің,
Жаңа шыққан ұстасы.
Жаңа ұстаның қолында бар.
Жаңа жоба-нұсқасы.

Біздің Маржан трактордың
Тізгінімен алысты.

Сағат сайын.

Минут сайын,

Күшейтеді шабысты.

Кесе тартқан қызыл жаулық,

Шылқып еңбек теріне.

Қайнап қайрат,

Гүлдей жайнап,

Берер емес намысты!?

1932.

ТУЛА ЖҮРЕК

(8-ші март күніне арналған)

Тула-тула,

Тула бүгін,

Тула бүгін!

Жүрегім!

Тула, жарыл,

Өмір бойы,

Осы емес пе ед —

Тілегің?!

Күні кеше,

Күндік пенен —

Қайғы орнына

Қан толса, —

Бесігіне,

Бөлен бүгін

Жүрегім!

Міне бүгін, —

Жүрегімді,

Тербетеді —

Жібек жел.

Жібек желдің

Тербеуі мен,

Жүрек сырын,

Жырлап бер.

Тексеретін
Терең қиял,
Болмаса да,
Білімін,
Тонды емес
Орамалды,
Жолға деген,
Сыйлай бер.
Мың-миллион,
Мың-миллион,
Қызыл тулы
Ерлерім.
Еріксізден
Өмір бойы,
Езілу мен
Еңіредің...
Сол өмірдің.
Сор — өмірдің,
Керегесін қиратып,
Мың-миллион,
Өндірістің,
Құшағында
Еңбегің.

Қайна-қайна,
Қайна бүгін,
Қайна жігер
Тасқында!
Тасқындасаң
Еңбек өнер,
Еңбек туы,
Астында.
Ошақ бұты,
Оттың басы,
Бөгемейді
Қолыңды,
Олай болса,
Еңбекші әйел,
Түс майданға
Жасқанба!

Жатпа – түрма,
 Жалқауланба,
 Екпiнiңе
 Екпiн қос!
 Бес жылдықтың
 Екiншiсi,
 Тiлейдi сенен
 Екпiн, күш!
 Тула-тула,
 Тула бүгiн,
 Тула бүгiн
 Жүрегiм.
 Тасқындаған,
 Тасты жарған,
 Қайна бүгiн
 Жiгерiм.
 Партия мен,
 Үкiметтiң,
 Нұсқауларын
 Орындап.
 Ис жүзiнде,
 Тап жауына.
 Талмай жауап
 Беремiн!

1932

БҮГІН

(Қызыл әскердің 15 жылдық мерекесіне)

Бүгiн неге,
 Әлде неге,
 Жүрек соғып,
 Тулайды?
 Бүгiн неге
 Әлем жүзi,
 Шаттанады,
 Шулайды?
 Бүгiн неге, —
 Қуанғандай,
 Күлiмдейдi,
 Алатау?

Бүгін неге, —
Күрсінісіп,
Қайғыланды —
Қалың жау?
Бұл не жиын,
Бұл не той —
Қайыстырған
Жер жүзін.
Қызыл туы,
Лек-лек болып,
Қызартқандай
Күн көзін,
Қызыл тулы,
Қызыл жұлдыз.
Қызыл қыран —
Арыстан.
Қызыл қанды,
Белден кешіп,
Талай жаумен
Алысқан.

Қарсы алысты
Қалың топ,
Түс-тұсынан
“Уралап.”
Жаңғырықты
Жер мен көк,
Шартылдады
Шапалақ,

Көк пен жерді,
Тебіrentіп,
Музыка тұр, —
Сайраған.
Қосылады
Барабан,
Марш күйін, —
Ойнатып.

ЖЕҢЕШЕМ

Жеңешем елден тұңғыш келген,
 Тұңғыш топтың әскері.
 Топты жарған, ұлы майдан,
 Ұлы өндіріс іскері.

Көзде ұшқын, қолда мандат,
 Жеңешеме қарашы.
 Тасты жарған, тасқын қайрат,
 Ұлы еңбектің — анасы.

Кірді залға, қызыл нұрға,
 Құшақтасты, бөленді.
 Музыкалар — “Интернационал”,
 Күйін ойнап жөнелді.

Залдың іші толған кісі,
 Шымырлап теңіз қайнаған.
 Жаны жарқын, көрсең түсі,
 Күш-жігерін қайраған.

Құттықтауға топты жарып,
 Шықты менің жеңешем.
 Кімнен кейін,
 Кімнен кем,
 “Аты әйел ғой” демесең...

Қасқыяды қаршығадай,
 Құс алатын қиядан.
 Қырағы көз, қарыс маңдай,
 Түлеп ұшқан ұядан.

Түйдектеген өткір сөзі,
 Асып түсіп өрлеген.
 Гүлдей жайнап қызыл жүзі,
 Маңдайы шып-шып терлеген.

Өнімді табыс, үлгілі іспен,
 Дайындалған съезге,
 Күшпен тапқан іс жемісін.
 Айтып берді съезде.

Мал баласын баласындай,
 Мәпелеген өсірген.
 Емірене түсіп анасындай,
 Еңбектің сүтін ішірген.